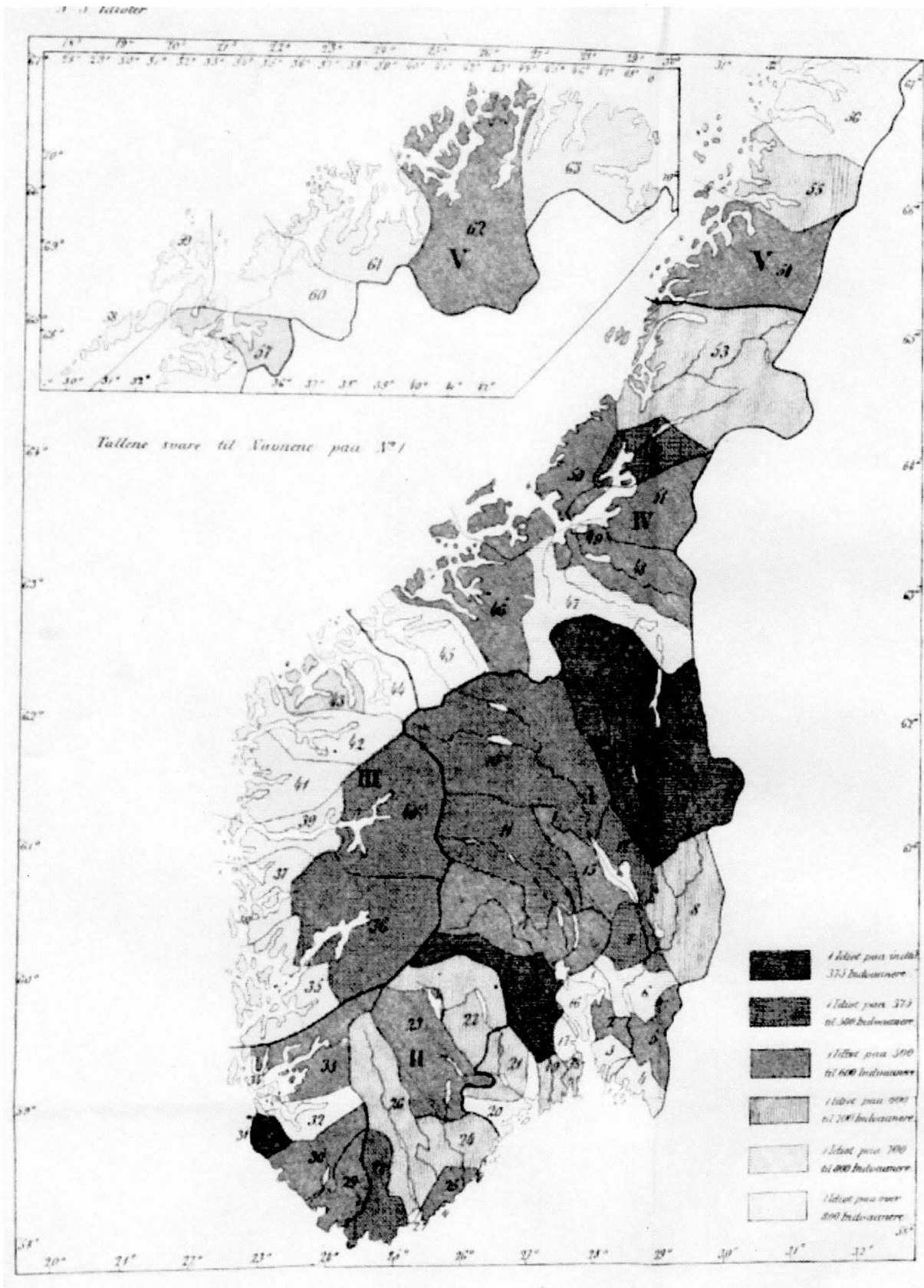

Her bodde «idiotene» i Norge

Et gammelt kart fra 1800-tallet gir oss oversikten.

Karen Brodshaug Sveen Journalist

Publisert i går, kl. 12:00 Oppdatert for 2 timer siden

KARTLEGGING AV IDIOTI: Kartet visualiserer resultatet av lege Ludvig Wilhelm Dahls nasjonale undersøkelse.

FOTO: NASJONALBIBLIOTEKET

Et gulna og ganske unnselig norgeskart dukka nylig opp på nettforumet [Reddit](#). Kartet viser Norge som et lappeteppe. Med sirlig 1800-tallspenn er det forklart hva de skraverter områdene representerer.

«1 idiot paa over 800 indvaanere» står det ved det nederste, lyseste feltet. For hver nyanse mørkere; større tetthet av idioter.

Sunnfjord fogderi midt i Sogn og Fjordane er et lyst område, men i Østerdalen – der er det ganske svart.

Kartet er henta fra legen Ludvig Wilhelm Dahls bok «Bidrag til kundskab om de sindssyge i Norge». Den står i hylla til Karl Halvor Teigen, professor emeritus ved psykologisk institutt på UIO.

Han forklarer at ordet *idiot* hadde en annen betydning på 1800-tallet enn i dag.

I VITENSKAPENS TJENESTE: Ludvig Wilhelm Dahl så arv som en viktig årsak til det man da kalte «idioti» og «sinnssykdom».

Grusom behandling

Begrepet *idiot* ble brukt om mennesker født med redusert psykisk funksjon, forklarer Teigen. Psykiske lidelser og ulike former for kognitiv svikt som inntreffer i løpet av livet, falt derimot inn i kategorien «ervertet sindssykdom»

– At man skulle behandle denne gruppen mennesker humant, var en ganske ny tanke.

Teigen snakker om 1850-tallet. Han forteller at Dahls bok inneholder beskrivelser av hvordan folk med nedsatt funksjonsevne ute på landet ble holdt innestengt i grisebingen.

På samme tid stod det flunkende nye Gaustad sykehus ferdig i Oslo. Som lege der, var Dahl med å gi mennesker, som før hadde gått for lut og kaldt vann, anstendige forhold.

PSYKIATRIENS HØYBORG: Gaustad sykehus var landets mest moderne psykiatriske sykehus da det stod ferdig i 1855.

FOTO: SEVERIN WORM-PETERSEN / OSLO MUSEUM

Kartlegging og ny kunnskap

I 1857 reiste Dahl sjøl ut for å undersøke hvordan tilstanden for Norges «sindssyge» var. På offentlig oppdrag skulle han i tillegg til å finne tall på idioter og mennesker med «erhvervet sindssygdome», skaffe data om hvordan folk levde; om «oppholdssted levemaade og familieforbindelser». Alt for finne forklaring på lidelsene, og mulig kur.

Kartet er altså et resultat av et ønske om å forbedre forholdene for mennesker med redusert psykisk funksjon.

PS. Det er verdt å merke seg at den vitenskapelige metoden brukt i undersøkelsen ikke ville holdt vann i dag. Faktisk uttrykker Ludvig Wilhelm Dahl sjøl en viss bekymring for kvaliteten på tallmaterialet.

Om du er interessert finner du digitalisert utgave på Nasjonalbiblioteket: [«Bidrag til kundskab om de sindssyge i Norge»](#)

Opphavsrett NRK © 2018

Ansvarlig redaktør: Thor Gjermund Eriksen

Nettsjef: Hildegunn Soldal